EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 23.08.2005
KOM(2005) 385 lõplik

KOMISJONI ARUANNE
NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

EUROOPA ÜHENDUSTE LAENUTEGEVUSE KOHTA 2004. AASTAL

{SEK(2005) 1053}

SISUKORD

Sissejuhatus 3

1. 2004. AASTAL VÕETUD LAENUD 3

2. LAENUDE ANDMINE KOLMANDATES RIIKIDES 4

2.1. Ülevaade 4

2.2. Ühenduse makromajanduslik finantsabi 4

2.3. 2004. aastal antud Euroopa Investeerimispanga laenud Kesk- ja Ida-Euroopas, Vahemere maades, Aasias, Ladina-Ameerikas ja Lõuna-Aafrika Vabariigis 5

2.3.1. Euroopa Investeerimispanga eesmärgid ja prioriteedid 5

2.3.2. Laenude andmine 6

2.3.3. Riskijaotus 6

2.3.4. Koostöö teiste asutustega 6

2.4. Lomé/Cotonou konventsioonide osalisriigid – laenutehingud 7

3. LAENUTEHINGUTE MÕJU EELARVELE 7

3.1. Eelarvetagatised 7

3.2. Intressitoetused 8

3.3. Riskikapital 8

SISSEJUHATUS

Nõukogu otsustes, millega kehtestatakse Euroopa ühenduste erinevad laenude rahastamisvahendid, nõutakse, et komisjon teavitaks igal aastal nõukogu ja parlamenti nende vahendite kasutamisest.

Laenutehingute puhul väljaspool ühendust nõutakse 1997. ja 2000. aastal vastu võetud otsustes,[1] et komisjon teavitaks nõukogu ja parlamenti igal aastal liidu eelarvega tagatud Euroopa Investeerimispanga laenude olukorrast Kesk- ja Ida Euroopas, Vahemere maades, Ladina-Ameerikas ja Aasias ning Lõuna-Aafrikas. Nimetatud kohustuste kohaldamisala on laiendatud ka muude otsuste suhtes (viited otsustele on loetletud joonealuses märkuses 4.)

Nende teavitamisnõuete täitmiseks kirjeldatakse käesolevas aruandes iga asjaomase valdkonna tehinguid. Laenutehingutest täieliku ülevaate andmiseks esitatakse ka lühikokkuvõte ühenduse poolt kolmandatele riikidele antud makromajandusliku finantsabi ning ühenduse laenudega seotud intressitoetuste ja tagatiste kohta. Lisaks antakse aruandes teavet Euratomi laenutehingute kohta.

Käesoleva aruande tabelid on avaldatud komisjoni personali töödokumendis. Tekstis esinevad viited tabelitele viitavad komisjoni personali töödokumendile (lisa).

1. 2004. AASTAL VÕETUD LAENUD

Nõukogu otsustatud laenutehingute finantseerimiseks on komisjon volitatud võtma vastava ühenduse (ESTÜ, EÜ, Euratom) nimel laenu kapitalituru vahenditest. Kuid arvestades, et ühenduse uue laenude rahastamisvahendi ülemmäärad on täielikult ammendatud ja ESTÜ asutamisleping lõppes 2002. aastal, 2004. aastal selle vahendi kaudu rahalisi vahendeid ei hangitud. 2004. aastal võeti üks laen makromajanduslikuks finantsabiks eesmärgiga anda laen Bosniale ja Hertsegoviinale. Euratomi laenude rahastamisvahendi kaudu võeti kaks laenu, et rahastada laenu Bulgaaria tuumaelektrijaamale.

Hoolimata eespool nimetatud teguritest, kasvas Euroopa ühenduste ja Euroopa Investeerimispanga võetud laenude summa 2004. aastal peamiselt investeerimispanga võetud laenude suurenemise tõttu 49,9 miljardi euroni (18,8% võrra), võrreldes eelmise aasta 42,1 miljardi euroga (vt tabel 1.1).

Võttes arvesse tagasimaksed, tühistamised ja vahetuskursi kõikumised, oli tagasimaksmata laenude kogusumma 31. detsembri 2004. aasta seisuga 216,6 miljardit eurot, mis on 10,3% rohkem kui 2003. aastal (vt tabel 1.2).

Võetud laenude jaotus vastavalt vääringule (vt tabel 1.3) näitab eurolaenude vähenemist 54,9 protsendilt 2003. aastal 44,9 protsendile 2004. aastal, samas kui teistes ühenduse vääringutes võetud laenud vähenesid 19,9 protsendilt 13,0 protsendile. Ühendusevälistes vääringutes võetud laenude osakaal kogusummast kasvas 26,0 protsendilt 42,0 protsendile. USA dollarites võetud laenude summa kasvas suure turunõudluse ja madalate intressimäärade ning USA dollari ja euro vahetuskursi nõrgenemise tõttu 23,0 protsendilt 41,6 protsendile.

[1] Otsus 97/256/EÜ esimeseks üldiseks mandaadiks ja muudetud otsus 2000/24/EÜ teiseks mandaadiks.

Madalate intressimäärade ning finantsmajandusliku ebakindluse tõttu pooldasid Euroopa asutused jätkuvalt muutuva intressimääraga laene. 2004. aastal olid kõik võetud laenud muutuva intressimääraga, võrreldes 2003. aasta 99,3 protsendiga.

Viimane ühenduse uue laenude rahastamisvahendi kaudu võetud laen maksti täielikult tagasi 2004. aasta lõpuks.

2. LAENUDE ANDMINE KOLMANDATES RIIKIDES[2]

2.1. Ülevaade

Finantsabi kolmandatele riikidele, kellel on koostöölepingud ühendusega, esineb mitmesuguses vormis, sõltuvalt asjaomastest geograafilistest piirkondadest ja taotletavatest eesmärkidest. Üldiselt on see kahepoolsete laenude vormis (makromajanduslik finantsabi või maksebilansi tasakaalustamiseks antav toetus), millega ühendus aitab taastada riigi makromajanduslikku tasakaalu. Komisjon haldab neid finantstehinguid nõukogu otsuste alusel.

Teistel juhtudel antakse laenu kas üksikprojektide otserahastamise või üldiste laenude vormis pankadele, kes seejärel eraldavad vahendeid väiksema mahuga kohalikele projektidele. Euroopa Investeerimispank haldab neid laene oma tavaliste tingimuste alusel ja üldjuhul on liidu eelarve tagatis.

Euratomi laenude rahastamisvahend on kättesaadav finantsmeetmete jaoks liikmesriikides ja riikides, mis kuulusid otsuse vastuvõtmise ajal kolmandate riikide hulka (Armeenia, Bulgaaria, Leedu, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi Vabariik, Ukraina, Ungari ja Venemaa).

Geograafilised piirkonnad, kus ühendus teostab laenutehinguid, on loetletud lisas (vt tabel 2.1).

2.2. Ühenduse makromajanduslik finantsabi

Laenude vormis antav makromajanduslik finantsabi on loomult erandlik ja moodustab ühe osa rahvusvahelise üldsuse jõupingutustest tagada koos Bretton Woodsi institutsioonidega maksebilansi tasakaalustamiseks antav toetus teatud riikidele, kellel on üleminekuaegseid makromajanduslikke raskusi. Ühenduse toetus keskendub naaberpiirkondadele, nt Kesk- ja Ida-Euroopale, Lääne-Balkanile ja Kaukaasiale. Väljamaksed sõltuvad sellest, kas abisaajad riigid vastavad makromajandusliku stabiliseerimise ja struktuurireformide eesmärkidele. Seetõttu on igal aastal läbiviidud tehingute arv piiratud ja erinevatel aastatel antud abi on raske objektiivselt võrrelda.

Selle vahendi kaudu väljastatud toetused ja laenud on loetletud lisas (vt tabel 2.2). Peale selle on antud teavet iga-aastases komisjoni aruandes kolmandatele riikidele osutatud makromajandusliku finantsabi rakendamisest.[3]

---

[2] Liikmesriikidele ühendused laene ei andnud. Seoses kümne uue liikmesriigi ühinemisega 1. mail 2004 ei loeta nendele riikidele antud tagatud laene sellest kuupäevast alates välistegevuseks.

[3] KOM(2005) 245 ja selle lisa SEK(2005)747.

2.3. 2004. aastal antud Euroopa Investeerimispanga laenud Kesk- ja Ida-Euroopas, Vahemere maades, Aasias, Ladina-Ameerikas ja Lõuna-Aafrika Vabariigis[4]

Punkt 2.3 on 2004. aasta aruanne, mis tuleb esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule vastavalt muudetud nõukogu otsuse 2000/24/EÜ artiklile 2.

2.3.1. Euroopa Investeerimispanga eesmärgid ja prioriteedid

Pank tegutses 2004. aastal jälle **Kesk- ja Ida-Euroopas**, kuigi vastavalt ühinemiseelsetele lepingutele rahastamiskõlblike riikide arv vähenes pärast 1. mail toimunud laienemist. Pärast seda kuupäeva jätkas pank tegevust ülejäänud ühinevates ja kandidaatriikides (Bulgaaria, Rumeenia, Horvaatia ja Türgi), samuti anti edasi toetusi investeeringutele mitmetes sektorites (infrastruktuur, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted / väikerahastamine jne) Lääne-Balkani riikides.

2004. aastal jätkas pank tegevust erilaenude raames Venemaal Läänemere basseiniga seotud valitud keskkonnaprojektidega ja valmistas samal ajal ette uut mandaati, mis hõlmab toiminguid Venemaal ja mida esimest korda laiendatakse Valgevene, Moldova ja Ukrainani.[5]

Euroopa Investeerimispank on seadnud esikohale kommunikatsiooni- ja energeetikasektori ajakohastamise, moderniseerimise ja arendamise, pannes erilist rõhku üleeuroopalistele võrkudele maantee- ja raudteekoridoride alusel, mida üleeuroopaline transpordiministrite konverents on määratlenud keskmise tähtajaga arenguprioriteetidena.

Asjaomaste riikide õigusaktide järkjärgulisel kohandamisel ELi õigusaktidega anti prioriteet Euroopa Investeerimispanga projektidega seotud keskkonnaküsimustele, samuti keskkonnaprojektidele kui niisugustele. Samuti toetas Euroopa Investeerimispank otseselt või oma üldise laenude rahastamisvahendi kaudu väikesi ja keskmise suurusega ettevõtteid ning teisi tööstusega seotud algatusi, eriti välismaiseid otseinvesteeringuid ja neid, milles osalevad ELi partnerid.

Vahemere piirkonnas annab pank mandaadi alusel laenu peamiselt Euroopa – Vahemere piirkonna partnerluse raames Euroopa – Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu kaudu, toetades asjaomaste riikide majanduslikku arengut. Euroopa Investeerimispanga laenudega toetatakse konkreetseid investeerimisprojekte ning üldise laenude rahastamisvahendi kaudu väiksemaid projekte ning väikesi ja keskmise suurusega ettevõtteid, tugevdades samal ajal finantssektorit erinevates riikides.

Lisaks 2000–2007. aasta EuroMed II mandaadi alusel ja nõukogu taotlusel antavatele laenudele on pank jätkanud Euroopa – Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu kaudu oma vahenditest ilma eelarvetagatiseta antavate laenude programmi.

Euroopa Investeerimispanga omavahenditest mandaadi alusel antavaid laene täiendatakse omakorda intressitoetustega (keskkonnasektoris) ja riskikapitaliga Euroopa Liidu

---

[4] Õiguslik alus: nõukogu otsused 97/256/EÜ, 98/348/EÜ, 98/729/EÜ, 99/786/EÜ, 2000/24/EÜ, muudetud otsustega 2000/688/EÜ, 2000/788/EÜ, 2001/777/EÜ ja 2001/778/EÜ.

[5] Ülemkogu kinnitas 22. detsembril 2004 (2005/48/EÜ) uue 500 miljoni euro suuruse mandaadi, mida praegu rakendatakse.

eelarveallikatest ning hallatakse pangas. Sellele eelnes tehnilise abi Euroopa – Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu toetusfondi loomine, milles kasutatakse Euroopa Komisjoni MEDA määruse alusel antud rahalisi vahendeid.

2004. aastal tugevdati Euroopa – Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastut eraldi vahendite loomisega, et laiendada riskijaotusmeetmeid ja loodi sihtfond, mille aluseks on muude rahvusvaheliste finantseerimisasutuste kaasrahastamisfondid.

Laenude andmist jätkati Türgi sihtprogrammi raames ja olemasolevad rahalised vahendid on nüüd täielikult ammendatud.

Aasias ja Ladina-Ameerikas rahastab pank projekte, mis pakuvad huvi nii ühendusele kui ka asjaomastele riikidele: kaasrahastamine koos ELi projektide eestvedajatega, tehnoloogiasiire, koostöö energeetika ja keskkonnakaitse valdkonnas.

Lõuna-Aafrika Vabariigis on panga eesmärgiks aidata kaasa riigi rekonstrueerimise ja arendamise programmi edukale rakendamisele.

Kokkuvõte Euroopa Investeerimispanga tegevusest alates 2000. aastast on esitatud lisas (vt tabel 2.3.1).

2.3.2. Laenude andmine

Jaotus riikide ja sektorite kaupa on esitatud lisas (vt punktid 2.3.2 a–d).

2.3.3. Riskijaotus

Nõukogu muudetud otsuses 2000/24/EÜ[6] sätestatakse ühenduse üldtagatis ülemmääraks 65 % kõigi allkirjastatud laenude kogusummast. Riskijaotuskokkulepete alusel on mitteriikliku projektitagatisega Euroopa Investeerimispanga laenudel ühenduse tagatis ainult poliitilise riski vastu, samas kui riikliku projektitagatisega laenudel on ühenduse tagatis kõigi riskide vastu. Pank nõuaks ühenduse tagatist üksiklaenule ainult siis, kui selle laenu projektitagatis pangale kahju ei hüvita.

Riskijaotus mandaatide kaupa 31. detsembri 2004. aasta seisuga on esitatud lisas (vt tabelid 2.3.3 a ja b).

2.3.4. Koostöö teiste asutustega

Panga tegevus riikides, kes enne 1. mai 2004. aasta laienemist olid ELi kanditaatriigid, ja ühinevates ja kandidaatriikides, toimub ELi programmi raames, mis aitab kandidaatriikidel valmistuda ühinemiseks, eelkõige rahastades investeeringuid, mille eesmärgiks on kandidaatriikide infrastruktuuride integreerimine ELi omadega, ning abistades väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid. Võimalusel rahastatakse projekte ühiselt teiste asutustega.

---

[6] Nõukogu muudetud otsuses 2000/24/EÜ kutsutakse panka „tegema jõupingutusi katmaks 30% oma käesoleva otsuse kohaste laenude kommertsriskist mitteriiklike tagatistega ja, niipalju kui võimalik, konkreetsete piirkondlike mandaatide alusel. Seda protsenti suurendatakse iga kord, kui turg seda võimaldab.“ 2004. aastal jätkas pank tegevust riskijaotust käsitleva eesmärgi saavutamiseks.

Seega on panga tegevus osa kooskõlastatud tegevusest, mida viiakse ellu tihedas koostöös komisjoni ja vastavalt vajadusele asjaomastes riikides töötavate rahvusvaheliste finantseerimisasutustega.

Pank teeb tihedat koostööd ja tal on kujunenud viljakas suhe PHARE/ISPA programmiga, millega abisaajad riigid on väga rahul. Lisaks sagedasele PHARE abile vajalike uuringute ja tehnilise abi rakendamise kindlustamiseks Euroopa Investeerimispanga programmide toetuseks investeerimiseelsel perioodil teeb pank PHAREga koostööd ka infrastruktuuriprojektide kaasrahastamisel.

Euroopa Investeerimispanga rahastatavate projektide kaasrahastamine 2004. aastal on näidatud lisas (tabelid 2.3.4–2.3.6). Pank kaasrahastas lisaprojekte ühinemiseelse rahastamisvahendi kaudu, mida käesolevas aruandes ei vaadelda.

2.4. Lomé/Cotonou konventsioonide osalisriigid – laenutehingud

2004. aastal andis Euroopa Investeerimispank AKV/ÜMT riikides laene kokku 440 miljoni euro eest, millest 62 miljonit eurot anti panga omavahenditest ja 378 miljonit eurot riskikapitalist (vt tabelit 2.4).[7]

3. LAENUTEHINGUTE MÕJU EELARVELE

Laenutehingud mõjutavad liidu eelarvet siis, kui nendega kaasnevad ühenduse tagatised, intressitoetused või eritingimused, mis on laenuandja seisukohast võrreldavad riskiga seotud tehingutega.

3.1. Eelarvetagatised

22. detsembril 2004 otsustas nõukogu anda Euroopa Investeerimispangale ühenduse tagatise teatud tüüpi projektidele Venemaal, Ukrainas, Moldovas ja Valgevenes antud laenudest tulenevate kahjude vastu (2005/48/EÜ). Avatud krediitide ülemmäär on 500 miljonit eurot ja Euroopa Investeerimispangale antakse erandlik 100% ühenduse tagatis.

22. detsembril 2004 otsustas nõukogu muuta otsust 2000/24/EÜ, et võtta arvesse Euroopa Liidu laienemist ja Euroopa naabruspoliitikat (2005/47/EÜ).

Iga piirkonna uued ülemmäärad on järgmised (eurodes):

Kagu-Euroopa naaberriigid	9 185 miljonit
Vahemere maad	6 520 miljonit
Ladina-Ameerika ja Aasia	2 480 miljonit
Lõuna-Aafrika Vabariik	825 miljonit
Türgi	450 miljonit

Seega on tagatise ülemmäär kokku 19 460 miljonit eurot ja komisjoni eelarve katab sellest summast 65% (võrreldes eelmise mandaadi 70 protsendiga). Uue otsusega kutsutakse

[7] Euroopa Investeerimispanga aastaaruanne investeerimisrahastu kohta AKV/EÜ Cotonou partnerluslepingu raames http://www.eib.org

Euroopa Investeerimispanka otsima võimalusel muid (kommerts)tagatise allikaid oma finantsvahendajatelt ja seatakse sihtmääraks 30% ülemmäärast (erinevalt eelmise mandaadi 25 protsendist).

See tagatisprogramm lõpeb 31. jaanuaril 2007. aastal; seda võib automaatselt pikendada 6 kuu võrra, juhul kui laenude ülemmäära ei ole saavutatud.

Lisaks sellele katab komisjoni eelarve 65% maksimaalselt 600 miljoni euro suurusest summast Türgile (TERRA), mille jaoks riskijaotust ei taotletud.

2004. aastal (uue mandaadi viies aasta) kirjutas Euroopa Investeerimispank alla laenulepingutele 2 844 miljoni euro suuruses kogusummas, mille tulemusel uue mandaadi alusel antud laenude kogusumma tõusis 13 620 miljoni euroni, mis on 70% ülemmäärast, kusjuures riskijaotus võrdus 20,8 protsendiga allkirjastatud laenudest.

Tagatistega seotud üksikasjalik olukord on esitatud komisjoni poolaastaaruandes üldeelarvest kaetavate tagatiste kohta.[8]

3.2. Intressitoetused

Intressitoetusi anti mitme ühenduse programmi raames nii liidus kui väljaspool liitu. Nõukogu taotlusel koostas komisjon selle kohta üldhinnangu.[9] Suurem osa nendest programmidest on lõpetatud ja ei mõjuta enam eelarvest tehtavaid kulutusi. Pooleliolevad programmid ja vaadeldavate aastate jooksul makstud intressitoetuste summad on esitatud lisa tabelis 3.2.

3.3. Riskikapital

Vahemere maadega sõlmitud kokkulepete ja Lomé konventsiooni raames on Euroopa Investeerimispank andnud sooduslaene laenu tähtaega või võlgade konsolideerimist hõlmavatel eritingimustel, mis võimaldab neid käsitleda kapitaliinvesteeringutena. Tehinguid Vahemere piirkonnas rahastatakse üldeelarvest ja tehinguid AKV riikides EAFi eelarvest. Tehingute jagunemine on esitatud lisas (vt tabel 2.4).

[8] KOM(2005) ja selle lisa SEK(2005)915.

[9] KOM(2000)524, 6.9.2000.